

Маја Г. Баћић Ђосић¹
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за неохеленске студије

ЈЕЗИК И РОД – МУШКИ И ЖЕНСКИ ГОВОРНИ ОБРАСЦИ У ГРЧКОЈ СЕРИЈИ *ΜΗΝ ΑΡΧΙΖΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΥΡΜΟΥΡΑ*

*Апстракт: Телевизија представља доминантни медиј који може утицати на формирање ставова и друштвених идеологија, будући да се овим путем рефлектује и социолингвистичка стварност, те одржавају језичке идеологије, али и постојећи социјални стереотипи. Из тог разлога, може се говорити о тзв. женском и мушком говору, односно њиховим основним карактеристикама, који се у великој мери повезују са друштвеном моћи, тј. улогом коју појединац има у својој друштвеној или делатној заједници. Циљ овог рада јесте да испита да ли се путем грчких медија, а конкретније - телевизијског серијског програма, уочавају тзв. женски и мушки језички образци, као и постојање социјалних стереотипа усмерених ка женама. За потребе израде овог рада спроведено је квалитативно неекспериментално истраживање, чији је фокус био на анализи лингвистичког понашања протагониста грчке серије *Μην αρχίζεις την μουρμούρα* / Немој да звоцаш. Резултати добијени овим истраживањем показали су да је њихов одабир језичких образаца сразмеран друштвеној позицији, односно професионалном статусу, односно да се употреба тзв. женских језичких образаца повезује са хијерархијски нижом друштвеном позицијом, док је уочено и присуство одређених стереотипа усмерених ка женама.*

Кључне речи: *језик, род, стереотипи, медији, модерни грчки језик.*

¹ maya.bacic@hotmail.com

1. Увод

Језик представља основно средство за комуникацију и интеракцију са другим члановима друштвене заједнице, те успостављање међуљудских односа, што подразумева да он, као такав, не може и не сме бити посматран одвојено од говорника будући да рефлектује и њихово поимање света. Такође, језик, неретко, може имати функцију оруђа и механизма задуженог за промене у друштву (Τσιπλάκου, 2015:р.195)

Управо из наведених разлога, он чини и кључни елемент за обликовање веровања, ставова и идеологија које подразумевају претпоставке о роду, етничитету и/или моћи (Filipović, 2009:р.110; Cameron, 2003). Додатно, не треба заборавити ни да језик, између осталог, представља важно средство репродукције социјалних различитости, будући да се могу уочити бројне разлике у његовој употреби од стране појединаца различите животне доби, пола, образовања, порекла, социјалног стаљежа итд. (Ασημακοπούλου, 2018:р.10; Παυλίδου, 2006:р.20).

Род, с друге стране, представља производ друштвеног контекста, тј. резултат односа појединца према себи и нормама заједнице (Eckert & McConnell-Ginet, 2003:р.6). Међутим, како традиционалне улоге налажу, од жена и од мушкараца се од раног детињства очекује да их испуњавају, што најчешће доводи и до поистовећивања рода и пола, те прихватања рода као природне појаве. За разлику од пола, род, као продукт друштвеног конструкта, биолошке карактеристике не сматра релевантним, већ укључује активан однос појединца према свом идентитету (Eckert & McConnell-Ginet, 2003:р.6; 11; Filipović, 2018:р.188).

Ипак, уочава се да се поистовећивање рода и пола огледа не само приликом свакодневних активности, већ и у језику и кроз језик, будући да лингвистичко понашање умногоме условљава одређивање идентитета и друштвеног статуса појединца (Рађеновић, 2012:р.316). Из тог разлога, од великог је значаја имати увид у однос између језика и рода, како би се могли анализирати и стереотипи који настају као продукт једног таквог односа. Свакако, појава и развој родних студија последњих деценија су у великој мери напредовали, те довели до померања фокуса са квантитавних приступа на квалитативне, иако се не може говорити о оптималној методи намењеној истраживањима чије је тежиште на испитивању интеракције језика и рода (Holmes, 1997:р.196).

2. Укратко о родним студијама

До појаве и развоја родних студија, односно до првих систематичних, критичких и аналитичких истраживања на пољу односа језика и рода, где се учествују оне родне разлике које се могу срести у реалним ситуацијама, долази 1975. године, објављивањем књиге Робин Лејкоф *Језик и место жене*. Конкретније, ово дело иницира појаву прве фазе у развоју родних студија, која се још назива и *теоријом доминације*, будући да је њено тежиште на приказу доминантног језика мушкараца (Filipović, 2018:p.191), који одређује положај жена, пре свега статус и титуле које оне добијају од оца или супруга, док је фокус стављен и на парове речи где маркирани женски род добија негативну конотацију².

У оквиру друге фазе развоја родних студија долази до појаве *теорије различитости*, односно *модела две културе*, у оквиру које се тежи постављању жене у равноправнији положај у односу на мушкарце. Конкретније, разлике у говору мушкараца и жена посматрају се кроз призму постојања разлика у процесу социјализације. Дечаци и девојчице, дакле, од најранијег узраста слободно време углавном проводе са припадницима истог пола, што доводи до стварања различитих друштвених норми интеракције, односно разлика у комуникативним обрасцима³.

Међутим, накнадне студије показале су да одабир одређене конверзацијске стратегије не мора бити у директној вези са полом локутора (Bergwall, 1999:p.278), што је довело до стварања *теорије перформативности*, коју развија Батлер деведесетих година XX века. У складу са овим приступом, континуиран друштвени перформанс јесте тај који доводи до стварања родних разлика, а категорија рода креирана је како би он, у складу са моделом исправног и погрешног, имао улогу да контролише и регулише понашање појединца у

² Нпр. *професионалац* је експерт, а *професионалка* проститутка. Филиповић (Filipović, 2018:pp.190–191) истиче и примере семантичких парова где женски род има пежоративну конотацију попут *master*: господар/стручњак - *mistress*: господарица/љубавница. Додатно, наведена ауторка спомиње и феномен тзв. *девијантног језика жена* (у поређењу са наметнутим стандардима) (Filipović, 2018:pp.190–191). Конкретније, од раног детињства жене усвајају одређени начин говора, који се касније посматра као девијантан, чиме им право на равноправност бива ускраћено (Eckert & McConnell-Ginet, 1992:p.471).

³ Проблеми који се јављају у комуникацији која се одвија у њиховој каснијој животној доби, тј. приликом комуникације између одраслих мушкараца и жена, доживљавају се као продукт непоседовања адекватног и довољног знања припадника једне групе о интеракцијским нормама припадника друге групе (Eckert & McConnell-Ginet, 1992:p.466). Нпр. девојчицама међусобна интимност представља срж пријатељског односа, а дечаци се више базирају на испољавање физичке снаге. С тим у вези, жене су склоније изражавању емоција, док их мушкарци не вербализују (Tannen, 1990).

друштву. С тим у вези, уколико перформанс појединца није у складу са родним ознакама, наведена ситуација потенцијално имплицира низ последица (Buttler, 1988:p.528).

3. О стереотипима у вези са женским и мушким говором

Лингвистичко понашање и социјални идентитет припадника мушког и женског пола разликује се у зависности од прописа заједнице чији су они чланови (Holmes, 1992:p.201), што условљава и појаву стереотипа. Социјални стереотипи повезују се с карактеристикама који се приписују циљној групи, што значи да локутор, узимајући у обзир и прагматичке услове, изражава свој став у вези са функционисањем одређених језичких образаца (Eckert & McConnell-Ginet, 1999:p.190; Κωστούλα-Μακράκη, 2001:p.120).

Иако је развој родних студија допринео њиховом смањењу, није утицао и на њихов потпуни нестанак, те се и данас може говорити о онима који се тичу разлика у коришћењу језичких образаца од стране жена и мушкараца. С тим у вези, увржено је мишљење да лингвистичко понашање жена карактерише исказивање емоција, недовршеност исказа, израженија љубазност, жеља за сарадњом, избегавање сукоба, те ређа употреба опscene лексике, али и стандардизованих језичких образаца (Naas, 1979:p.621; Mills, 2005:p.229)⁴. Такође, сматра се да оне говоре дуже, продукујући већи број исказа, док им је ближа и употреба оних глагола и језичких облика који изражавају несигурност и недостатак самопоуздања (попут *верујем, мислим, нисам сигурна, уколико не грешим* и сл.) (Lakoff, 1973). Осим тога, наведени стереотипи у вези са потенцијалним лингвистичким понашањем жена неретко доводе до стицања утиска како је њихов говор мање снажан и битан у односу на говор мушкараца, будући да се повезује са попустљивошћу, те их, самим тим, смешта на секундарно место у друштвеној хијерархији (Mills, 2005:p.32).

Насупрот томе, у складу са постојећим родним стереотипима,⁵ чешћа употреба опscene лексике, жаргона, али и фокусирање на друштвене, политичке и економске теме, те концизнији искази, одлика су говора мушкараца, који је често наредбодаван, окарактерисан прекидањем саговорника, али и суздржа-

⁴Више о томе в. Holmes (1992:pp.206–212).

⁵Занимљиво је имати увид и у истраживање које је спровео Канакис (Κανάκης, 2008), а чије је тежиште на анализи лингвистичког понашања корисника друштвених мрежа хомосексуалне оријентације. Наиме, аутор запажа да одређени број њих избегава употребу стереотипно женских језичких образаца како би их њихови саговорници прихватили у већој мери, што неминовно имплицира маргинализовање женског пола.

вањем емоција. Такав говор не сматра се примереним женама, будући да отвара питање њиховог феминитета, односно његовог потенцијалног губитка (Coates, 1999). Мушкарци употребљавају колоквијалне изразе с циљем ојачавања статуса, али и учвршћивања доминације, што доводи и до стварања супериорнијег осећаја, будући да се више пажње посвећује оним локуторима који доминантно износе и бране своје ставове, слажу се Холмс и Лејкоф (Holmes, 1992:p.212; Lakoff, 1973:p.51).

Лингвистичко понашање појединца, дакле, доводи до појаве стереотипа и предрасуда, а самим тим и до критиковања појединих начина изражавања, али и формирања мишљења о интелигенцији, образовању, способностима и другим особинама локутора (Ανδρουλάκης & Ξυδόπουλος 2008:pp.127–137). То значи да моћ језика јесте веома велика, будући да он служи не само за идентификовање с одређеним социјалним категоријама већ у великој мери може утицати и на изградњу идентитета. Ипак, Хараламбакис (Χαραλαμπάκης, 2001:p.140) сматра да се може говорити о оним разликама у лингвистичком понашању припадника два пола које су засноване на њиховим улогама у друштвеној заједници. Дакле, није пристрастан језик, већ они који га користе.

4. Приказивање жена у грчким серијама – претходна истраживања

Телевизија представља једно од најдоминантнијих и најпопуларнијих средстава информисања, те, истовремено, и добру полазну тачку за истраживања у вези са односом језика и рода, будући да се путем гледања телевизије, неретко, може срести велики број израза који служе не само за формирање језичких идеологија у заједници већ и ставова и самоперцепције појединца⁶. Стога, анализа начина на који се представљају мушкарци и жене јесте од веома великог значаја будући да телевизија, поред чињенице да служи за релаксацију и разоноду, доприноси и дисеминацији родних стереотипа (Daalmans, Kleemans & Sadza, 2017:p.367).

⁶ Резултати истраживања спроведеног 1978. године, чије је тежиште било на испитивању ‘културног утицаја’ који телевизија има на становнике у Сједињеним Америчким Државама, показали су да она заиста утиче на обликовање ставова, иако, свакако, поред ње постоје и други фактори (Gerbner et al., 1978). Начин на који телевизија утиче на обликовање перцепције гледалаца заснивао се на Гербнеровој претпоставци да што у већој мери људи проводе време уз овај медиј, то и њихов поглед на свет и друштвену стварност одражава ставове које он промовише (Bammparousis & Nikolaou, 2014:p.44).

Када је реч о грчким телевизијским програмима и серијама, иако грчко друштво одликује хетерогеност, ипак, може се запазити да телевизија на територији ове земље негује и промовише патријархалну идеологију, хомогенизацију и национални идентитет, који се доживљава као друштвена конструкција (Φτερνιάτη, Τσάμη & Αρχάκης, 2016:pp.86–89). Тако, неретко, путем телевизијских програма и серија, а због употребе одређених стереотипних језичких образаца,⁷ долази до стигматизовања појединих друштвених група. Додатно, запажа се да је представљање жена путем медија често засновано управо на наведеним стереотипима, што неминовно доводи и до њиховог већег учвршћивања, али и слања погрешне поруке о месту, значају и улози жене у друштвеној заједници (Καφίρη, 2002:pp.12–13).

Бавећи се детаљније истраживањима у вези са приказивањем жена у грчким серијама и филмовима, Карталу (Kartalou, 2000) и Стаму и Малеску (Stamou & Maleskou, 2007) примећују да се женама најчешће додељују послови стереотипно везани за жене и инфериорни у односу на мушкарце (нпр. медицинска сестра, секретарица). Интересантно је приметити и да поједине грчке серије неретко деле жене на традиционалне и прогресивне, будући да се традиционални женски идентитет конструише помоћу различитих категорија, попут нпр. породице (сестра, мајка, тетка) и брака (удата жена), као и категорија које женама додељују пасивне улоге (робиња), чиме се репродукује патријархални друштвени модел. Насупрот томе, прогресивни женски идентитет конструисан је категоријама које су повезане са јавном сфером, попут професије (пословна жена, запослена жена) или одређених покрета (феминисткиња) (Stamou, Maroniti & Dimas, 2012:pp.49–50).

⁷Када је реч о модерном грчком језику, с морфолошке тачке гледишта, одликује га одређен број именица које не поседују афиксе ради изражавања фемининатива (нпр. συνθέτης/композитор), већ се дистинкција рода изражава употребом одређеног или неодређеног члана у том роду (ο δικαστής/η δικαστής). Када је реч о изражавању професија, постоји извесан број именица у женском роду, нпр. δικαστίνα/судиница, међутим, оне имају негативну конотацију. Што се тиче семантичког и лексичког нивоа, запажа се да у овом језику постоје и изрази који, односећи се на жену, имају погрдну конотацију. Наиме, реч је о оним сложеницама где прву компоненту чини именица γυναικα/жена (γυναικοποιητές / женска лукавства), али и γυναικούλα/женица, γυναικα του δρόμου, γυναικα του πεζοδρομίου / проститутка, уличарка. Наведени изрази повезани су с етиком и наглашавају негативне особине (Τσοκαλίδου, 2001). С друге стране, речи настале деривацијом и композицијом, а које као прву компоненту садрже реч άντρας/мушкарац осликавају престиж, те понос: ανδρείος/одважан, ανδραγάθημα/јунаштво, αντρίκιος/храбар и сл. Такође, у употреби је и именица κύριος/господин, док се κυρία/госпођа и δεσποινίς/госпођица повезују са брачним статусом жене. Разлике се могу уочити и на синтаксичком нивоу, будући да именица мушког рода увек претходи именици женског (κύριος και κυρία / господин и госпођа, Αδάμ και Εύα / Адам и Ева итд.), али и приликом генералне употребе мушког рода као немаркираног (οι φοιτητές της Σχολής / студенти факултета) (Πατσιούρα, 2021:р.17).

5. Методологија истраживања и добијени резултати

За потребе израде овог рада спровели смо неекспериментално квалитативно истраживање базирано на анализи лингвистичког понашања протагониста грчке серије *Μην αρχίζεις τη μουρούρα*⁸. Конкретније, циљ овог истраживања јесте утврдити да ли се у појединим језичким обрасцима могу уочити неки од стереотипа према женама, док ћемо испитати и начин говорења, те дискурзивне стратегије двоје протагониста, имајући у виду и контекстуалне варијабле. Фокус анализе биће на утврђивању тзв. женских и мушких језичких образаца у њиховом лингвистичком понашању, док ћемо настојати да утврдимо да ли се уочава и варијабилност у њиховим дискурзивним одабирима, условљена друштвеним перформансом.

Тежиште истраживања је на одабраним дијалозима између ликова Хариса и Васо из све три сезоне у којима се појављују,⁹ како бисмо испитали да ли долази до евентуалне измене лингвистичког понашања током развоја ликовва. На одабир ликова чије се лингвистичко понашање анализира утицала је чињеница да је реч о младим особама у двадесетим годинама, који у одређеној мери рефлектују и понашање других особа исте или сличне животне доби у Грчкој, чије је друштво и даље у великој мери у медијима окарактерисано као патријархално и које одликује велики број социјалних стереотипа, у складу са претходно изнетим тврдњама. Наиме, Харис је незапослени музичар који се усељава у стан своје партнерке и преузима обављање кућних послова. С друге стране, Васо је запослена као болничарка, која, доприносићи финансијски, на себе преузима традиционално мушку улогу у патријархалним заједницама.

5.1. Лингвистичко понашање Васо

Када је реч о језичким обрасцима које користи Васо, будући да је, како смо већ истакли, реч о запосленој жени чији партнер живи у њеном стану и није запослен, могуће је запазити одређени број мушких говорних образаца (Τσώτσου & Σταύρου, 2019:р.107) (табела бр. 1):

⁸ Серија је базирана на шпанској серији *Escenas de matrimonio* у продукцији Mediaset Espana & Alba Adriatica, а која је 2016. године снимљена и у Србији под називом *Немој да зоваш*. Тежиште серије је на приказу сцена из свакодневног живота три пара различите животне доби (25–65 година старости). Такође, иако је снимљено девет сезона ове серије, наведени ликови појављују се у прве три. Други пар у првих пет сезона јесу Илијас, рачуновођа, и Марина, домаћица, средовечни брачни пар, док трећи пар чине Минас, пензионер, и Вула, домаћица.

⁹ Конкретније, реч је о дијалозима из четири епизоде прве сезоне серије, три епизоде друге сезоне и три епизоде треће сезоне. Appendix: <https://app.luminpdf.com/viewer/639c6ad2741bcdc2b2ae1cfb>.

<p>Логичко закључивање</p>	<p>(Ар. 3¹⁰) <i>Αγάπη μου, το πρώτο βήμα για να λύσεις είναι να αποδεχτείς ότι έχεις πρόβλημα. / Люби, први корак при решавању проблема јесте да прихватиш чињеницу да имаш проблем.</i></p> <p>(Ар. 6) <i>Η αποταμίευση, Χάρη μου, είναι η βασική αρχή του χρηματοοικονομικού σχεδιασμού. Σου περιέχει ασφάλεια και μακροπρόθεσμα σου δίνει και τη δυνατότητα αξιοποίησης επενδυτικών ευκαιριών. / Штедња, мој Харисе, основни је принцип финансијског планирања. Пружа ти сигурност, а касније и могућност улагања.</i></p>
<p>Наредбодавни тон</p>	<p>(Ар. 1) <i>'Ενα ένα ρε Χάρη! Ακόμη δεν ήρθες!!! / Једно по једно, Харисе! Још увек ниси дошао!!!</i></p> <p>(Ар. 1) <i>Οπότε, μέχρι να ξαναβρεις δουλειά εγώ αναλαμβάνω τα έξοδα του σπιτιού κι εσύ την καθαριότητα. / Дакле, док не будеш пронашао посао, ја преузимам на себе кућне издатке, а ти хигијену.</i></p> <p>(Ар. 2) <i>Χάρη, η τηλεόραση ήτανε τέρμα. / Харисе, телевизор је појачан до максимума.¹¹</i></p> <p>(Ар. 3) <i>Χάρη, μιλάω σοβαρά! Κι έχω κι αποδείξεις! / Харисе, озбиљно говорим! И имам и доказе!</i></p> <p>(Ар. 3) <i>Χάρη, πρέπει να μιλήσουμε./ Харисе, треба да разговарамо.</i></p> <p>(Ар. 3) <i>Ε αμάν, ρε Χάρη! Λοιπόν, Χάρη, στο λέω. Εμένα ο άντρας μου δε θέλω να είναι φαλακρός. Αν χάσεις έστω μια τρίχα παραπάνω από το κεφάλι σου, χωρίσαμε! / Е, аман, бре, Харисе! Дакле, Харисе, кажем ти. Не желим да ми муж буде ћелав. Ако изгубиш једну додатну длаку с главе, раскидамо!</i></p> <p>(Ар. 5) <i>Τα οικονομικά θα τα αναλάβω εγώ. Εσύ το μόνο που έχεις να κάνεις είναι να μου δίνεις το μισθό σου κάθε μήνα. / Ја ћу преузети финансије. Ти све што треба да радиш јесте да ми дајеш своју плату сваког месеца.</i></p>

¹⁰ Наведена скраћеница односи се на Appendix, односно на нумерацију дијалога, као што је наведено у Appendix-у.

¹¹ Конкретан пример могао би се посматрати и као звоцање, које се може дефинисати као дискурзивна стратегија чија је основна одлика константно убеђивање које не ескалира у агресивнији

	<p>(Αρ. 5) Με τα πρώτα χρήματα που θα βγάλεις θα αναλάβεις εσύ τα έξοδα του σπιτιού για ένα χρόνο για να'ρθουν και τα δικά μου οικονομικά σε ένα μπάλανς. / Не, бебице моја. Од првог новца који зарадиш, преузећеш на себе кућне трошкове на годину дана да би и моје финансије дошле у равнотежу.</p> <p>(Αρ. 8) Χάρη δεν γίνεται ο γάμος χωρίς νύφη, ρύζι και κουφέτα. / Харисе, нема венчања без младе, пиринча и бомбона¹².</p> <p>(Αρ. 8) Μα βρε Χάρη μου, σκέψου το λίγο. / Ма, бре, Харисе, размисли мало о томе.</p>
Употреба императива	<p>(Αρ. 3) Κοίτα εδώ! / Гледај ово!</p> <p>(Αρ. 3) Τα μαλλιά σου κοίτα! / Гледај своју косу!</p> <p>(Αρ. 7) Μη, μη, μη μου πεις! / Не, не, немој ми рећи!</p>
Иронија	<p>(Αρ. 2) Όχι, το ολόγραμμά μου είναι. / Не, то је мој холограм.</p> <p>(Αρ. 3) Κοιτάω... αλλά δε βλέπω / Гледам... али не видим.</p>
Употреба првог лица¹³	<p>(Αρ. 2) Ки εγώ όλη μέρα στη δουλειά. / А ја сам цео дан на послу.</p> <p>(Αρ. 4) Και που σου 'χω πει χίλιες φορές να πας να του μιλήσεις. / И за кога сам ти рекла хиљаду пута да идеш да разговараш с њим.</p> <p>(Αρ. 7) Θα το δω μόνη μου. / Сама ћу то погледати.</p>
Употреба жаргонских израза	<p>(Αρ. 3) Το πας για ροζάκι¹⁴. / Још мало па ћеш оћелавити на темену.</p>

Табела 1: Васо и одабир мушких говорних образаца

стратегију убеђивања, те суочавање. Занимљиво је приметити и да се, из тог разлога, чешће приписује женским лингвистичким обрасцима (Soule, 2011:pp.196–198)

¹² Грчки обичаји приликом венчања подразумевају бацање пиринча на младенце, што се повезује са напретком. Такође, након обреда, гости од младенаца добијају бомбоњеру, која се састоји од непарног броја бомбона увијених у тил.

¹³ Иако и у појединим осталим одабраним дискурзивним обрасцима има употребе првог лица, истичемо да су само наведени сврстани у ову категорију, имајући у виду контекст у конкретним епизодама серије.

¹⁴ Именица *ροζάκι* означава врсту послатице, но, када се користи у овом контексту, упућује на фризуру карактеристичну за припаднике појединих монашких редова у католичкој цркви. Тако, наведени исказ нисмо превели одговарајућим жаргонским у српском језику, будући да, колико нам је познато, говорници српског не користе жаргон како би описали наведени изглед.

Ипак, интересно је приметити да се, поред великог броја језичких образаца карактеристичних за стереотипно лингвистичко понашање припадника мушког пола, већ у првој сезони може уочити да Βасο у појединим ситуацијама употребљава и тзв. женске говорне образце (Holmes, 1992:р.363; Τσώτσου & Στάμου, 2019:рр.107–108). Ослањајући се на податке из табеле која следи, можемо запазити да се њихов број постепено повећава у другој (Αρ. 5, 6, 7), да би свој врхунац достигао у трећој сезони (Αρ. 8, 9, 10)¹⁵ (табела бр. 2):

<p>Употреба хипοκοριστικά</p>	<p>(Αρ. 3) Αγαπούλα μου, υπάρχουνε κάτι αμπούλες σε φαρμακεία που τις βάζεις... / Љубавице моја, постоје неке ампуле у апотеци које стављаш...</p> <p>(Αρ. 5) Όχι, μωράκι μου. / Не, бебице моја.</p> <p>(Αρ. 5) Μην κουράζεις το δικό σου κεφαλάκι μ'αυτά. / Не мој ти своју главицу умарати тиме.</p> <p>(Αρ. 8) Πεταμένα λεφτά η μπομπονιέρα, η μπομπονιερούλα; / Зар је бачен новац бомбоњера, бомбоњерица?</p> <p>(Αρ. 8) Ενώ εγώ που είμαι κοριτσάκι, τα σκέφτομαι όλα. / Видиш? Ја, пошто сам девојчица, мислим о свему.</p> <p>(Αρ. 8) Είμαστε δύο ερωτευμένα πιτσουνάκια, συγκατοικούμε στην φωλίτσα μας. / Ми смо два заљубљена голупчића, заједно живимо у нашем гнездашцу.</p>
<p>Исказивање емоција</p>	<p>(Αρ. 3) Μωρό μου, το ξέρεις πόσο σε αγαπάω, να; / Бебо, знаш колико те волим, зар не?</p> <p>(Αρ. 7) Πού πάμε αν δεν μπορούμε ούτε καν να δούμε την καινούρια σεζόν μαζί; Δεν μπορώ ούτε να σε βλέπω. / Куда идемо ако не можемо заједно да погледамо ни нову сезону? Не могу ни да те погледам.</p>
<p>Избегавање опцене лексике</p>	<p>(Αρ. 6) Έλα ρε Χάρη, αφού δεν μπορώ να τα πω. / Ма, Харисе, не могу то да кажем.</p> <p>(Αρ. 6) Σου έχω κι εναλλακτική. Βρισιές σε ξένες γλώσσες. / Имам и алтернативу. Псовке на страним језицима.</p>
<p>Понављање питања</p>	<p>(Αρ. 1) Σκόνη; Ποια σκόνη, αγάπη μου; / Прашине? Какве прашине, љубави моја?</p> <p>(Αρ. 8) Ε τι θα σκεφτούνε; Ότι θα χωρίσουμε θα σκεφτούν; / Шта да помисле? Помислиће да ћемо се растати?</p>

¹⁵ Истичемо да не говоримо о укупном броју исказа наведених у датим табелама, већ о целокупном лингвистичком понашању протагониста у наведеним дијалозима.

	(Αρ. 9) Ε Χάρη, το μπλε; Το μπλε που με κάνει πάρα πολύ κούκλα; / Ε, Харисе, плаву? Плаву која ме много улепшава?
Позивање на емоције, исказивање немоћи	(Αρ. 2) Κι εγώ όλη μέρα στη δουλειά, θέλω όταν έρθω σπίτι να βρω λίγο την ησυχία μου. / А ја, цео дан на послу, желим да кад дођем кући имам мир. (Αρ. 4) Θεε να πας να του το πεις; / Хоћеш да идеш да му то кажеш? (Αρ. 6) Ε τώρα γιατί μου το χαλάς βρε Χάρη; / А што ми сад квариш идеју, Харисе? (Αρ. 7) Καθόλου δε με υπολογίζεις, Χάρη; / Уопште ме не узимаш у обзир, Харисе?
Несигурност: употреба глагола који изражавају несигурност и ослањање на туђе ставове	(Αρ. 2) Ο μπαμπάς λέει ότι η τηλεόραση καίει πάρα πολύ ρεύμα. / Тага каже да телевизија троши много струје. (Αρ. 3) Χάρη, θα στο πω μια και έξω γιατί πιστεύω ότι η ειλικρίνεια είναι η βάση κάθε ζευγαριού. / Харисе, рећи ћу ти ово директно јер верујем да је искреност основа сваког пара.

Табела 2: Васо и одабир женских говорних образаца

5.2. Лингвистичко понашање Хариса

Харису је, будући да је, као што смо већ напоменули, незапослен и да остаје код куће док Васо ради, додељена традиционално женска улога, базирана на обављању свакодневних кућних послова. Из тог разлога, било је интересантно анализирати да ли, и уколико да, у којој мери, овај лик користи и женске језичке образце (табела бр. 3):

Употреба хипокористика	(Αρ. 2) Ωραία, Βασούλα, τα μοίρασες τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες. / Добро, Васице, поделила си задужења и обавезе. (Αρ. 2) Εσένα, αγαπούλα μου; / Тебе, љубавице моја? (Αρ. 4) Εντάξει βρε μωράκι μου, τι να κάνουμε; / Добро, бре, бебице моја, шта да радимо?
Исказивање емоција	(Αρ. 2) Ήρθες, έρωτα της ζωής μου; / Стигла си, љубави мог живота? (Αρ. 2) Άσε, ο καημένος ο Τζων. / Пусти, јадан Џон.

Понављање питања	(Ap. 2) Εσύ δεν είπες, όμως, ότι θα μοιραζόμαστε και το σπίτι; / Али зар ниси рекла да треба да делимо и кућу?... Πώς το μοιραζόμαστε αφού τόση ώρα δεν έχω βρει που στο καλό να βάλω το κοντραμπάσο μου; / Како је делимо када ја никако не налазим место за свој контрабас?
Позивање на емоције, исказивање немоћи	(Ap. 2) Δεν πας καλύτερα εσύ που είσαι γυναίκα και δε θα σε δείρει; / Зар није боље да идеш ти пошто си жена, па те неће ударити? (Ap. 2) Να σκεφτούνε ό,τι θέλουνε, αγάπη μου, αλλά από μέσα τους. Εγώ τι φταίω; / Нек мисли шта год жели, љубави, али у себи. Што сам ја крив?

Табела 3: Харис и одабир женских говорних образаца

Међутим, развојем радње, запажамо да Харис у другој (Ap. 5, 6, 7), а затим и трећој сезони (Ap. 8, 9, 10) почиње постепено, у све већој мери, да користи стереотипне језичке обрасце карактеристичне за говор мушкараца (табела бр. 4):

Логичко закључивање	(Ap. 2) Άμα δεν έλεγε κάτι τέτοια ο μπαμπάς δε θα είχε τη δικιά του εταιρεία και ανασφάλιστους εργάτες. / Кад тата не би тако нешто рекао, не би имао своју фирму и неосигуране раднике. (Ap. 3) Τρεις μήνες έκατσα. Πού να κουρευτώ εκεί πέρα; Μακρύ είναι το μαλλί. / Био сам три месеца. Где да се шишам тамо? Дугачка ми је коса. (Ap. 3) Επίσης, κάποια μέρα θα γεράσω. / Такође, једном ћу и остарити. (Ap. 4) Αυτό δεν είναι βρισιά. / То није псовка. (Ap. 8) Ρε Βάσω, πεταμένα λεφτά είναι. / Бре, Васо, то је бачен новац. (Ap. 9) Τόσα φορέματα έχεις. Βάλε εκεί πέρα ένα άλλο. / Имаш толико хаљина. Обуци неку другу.
Наредбодавни тон	(Ap. 7) Όχι, όχι, μαζί θα το δούμε! / Не, не, заједно ћемо га погледати!
Употреба императива	(Ap. 3) Άσε μας ρε, Βάσω! / Пусти ме, бре, Васо!
Иронија	(Ap. 2) Κεφάλια, κεφάλια! / Баш си расположена! (Ap. 3) Κι εσύ έχεις κρεατοελιές πολλές κι είσαι χοντρή, χοντρή κι άσχημη. / А ти имаш много брадавица и веома си дебела, дебела и ружна.

	<p>(Αρ. 3) Και εξαφανίζεις κάτι ενοχλητικούς που σου λένε ότι έχεις φαλάκρα; / И помоћу њих отклањаш оне који ти говоре да ћелавиш?</p> <p>(Αρ. 3) Τι λες έτσι προληπτικά να αρχίσω από τώρα να κυκλοφορώ με το πι; Να του πάρω τον αέρα; / Шта кажеш на то да већ сад почнем да ходам са ходалицом? Да се привикнем?</p> <p>(Αρ. 4) Πας καλά; / Је л' теби добро?</p> <p>(Αρ. 6) Ωραία, και θα τον ρωτάς τον άλλο - Συγνώμη, ποια ξένη γλώσσα μιλάτε για να μπορώ κι εγώ να σας βρίσω να ευχαριστηθώ κι εγώ, να ευχαριστηθείτε κι εσείς; / Добро, и питаћеш некога: 'Извините, који страни језик говорите да бих могла да вас опсујем како бисмо и ја и ви били задовољни?'</p> <p>(Αρ. 6) Και τι θα κάνεις; Θα βρίζεις με πιπ λες και είσαι σε σίριαλ με επιθυμητή γονική συναίνεση; / И шта ћеш да радиш? Користићеш реч <i>πιπ</i> да псујеш, као да си у серији за чије гледање је потребно одобрење родитеља?</p>
Доминантан дискурс	<p>(Αρ. 2) 'Όχι πάλι! / Не опет!</p> <p>(Αρ. 9) Το βρήκα. Άκου άκου, δε θα φάνε κουφέτα. Πώς σου φαίνεται αυτό. / Сетио сам се. Слушај, неће јести бомбоне. Како ти се то чини?</p>
Стереотипи према женама	<p>(Αρ. 4) Εσείς οι γυναίκες δεν το έχετε και πολύ με το παρκάρισμα. / Ви жене нисте баш вичне у паркирању.</p>
Употреба жаргонских израза	<p>(Αρ. 3) Βάσω, ξεκόλλα. / Васо, искулирај.</p> <p>(Αρ. 4) Ο τύπος είναι σαν τριαξονικό. / Тип је као трокрилни ормар.</p> <p>(Αρ. 4) Αα, είναι πολύ μεγάλος τρόμπας ο άνθρωπος. / Аа, човек је велики идиот.</p> <p>(Αρ. 5) Μα τσόνταρα τόσο καιρό; / Зар сам спонзорисао толико дуго?</p>

Табела 4: Харис и одабир мушких говорних образаца

Дакле, на основу података изнетих у табели бр. 3 и табели бр. 4 можемо приметити да, као и случају лингвистичког понашања Васо, лик Хариса постепено бива измењен, те постаје доминантнији у дијалозима, користећи у

већој мери позивање на логичко закључивање, наредбодавни тон, иронију, не истичући емоције и заступајући личне ставове.

6. Дискусија

Ослањајући се на изнете податке, можемо приметити да нити лик Васо, нити лик Хариса, не карактерише искључиво један стил лингвистичког понашања, већ да је оно сразмерно улози коју имају у друштвеној заједници. Другим речима, евидентно је да оба лика бирају оне говорне обрасце и дискурзивне стратегије директно повезане управо са улогом коју имају, те да они нису условљени њиховим родом. Наиме, то значи да се велики број мушких говорних образаца примећује код Васо, док је једино она та која финансијски доприноси њиховој заједници, док, Харис, у тренутку када налази посао, постепено мења свој начин говорења, те почиње да избегава стереотипно женско лингвистичко понашање. Дакле, можемо закључити да њихово лингвистичко понашање рефлектује основне принципе теорије перформативности, будући да се на тај начин најбоље може објаснити варијабилност у њиховим дискурзивним одабирима, која зависи од тренутне ситуације, односа моћи, позиције у широј заједници, али и контекста.

Тако, језички обрасци које користи Васо показују да је она доминантнија, будући да је финансијски независна у почетним дијалозима, иако јој је додељено стереотипно женско занимање (болничарка). Управо наведено, дакле, упућује на чињеницу да је њен карактер представљен као динамичан и снажан, спреман да учврсти свој положај и да буде доминантан у оквиру заједнице којој припада. Другим речима, чешћа употреба мушких говорних образаца, те доминантно изношење својих ставова у тим ситуацијама имплицира да протагонисткиња настоји да учврсти свој друштвени статус, што доводи и до осећаја супериорности. Међутим, чак и приликом употребе мушких језичких образаца примећујемо да протагонисткиња избегава употребу опцене лексике, док у занемарљивој мери користи и жаргонске изразе. Стога, можемо запазити да, доиста, њено наведено лингвистичко понашање није спонтано, већ је условљено друштвеним перформансом.

Такође, посматрајући дискурзивне одабире протагонисткиње од прве до треће сезоне, примећујемо да је интензитет и фреквентност употребе тзв. мушких језичких образаца обрнуто сразмеран јачању Харисове позиције у друштву, засноване на развоју његове каријере. У почетку он избегава сукобе, користи хипокористике, али и исказује емоције. Међутим, постепено уочавамо да ње-

гов лик, јачајући своју друштвену позицију, у све већој мери користи иронију, доноси закључке базиране на логичком расуђивању, користи жаргонске изразе, али и износи стереотипе према женама. Такође, занимљиво је приметити и да, иако ликови постепено мењају своје лингвистичко понашање, ипак не напуштају у потпуности почетне језичке обрасце, у зависности од ситуације у којој се налазе, а која умногоме утиче на одабир начина изражавања.

7. Закључна разматрања

Ослањајући се на претходно изнете податке, можемо потврдити ставове Стаму и Димопулу (Στάμου & Δημπούλου, 2015) и Кафири (Καφίρη, 2002) у вези са стереотипним представљањем жена у грчким медијима путем кинематографије, односно телевизијских серијских програма, што се, иако не одмах, ипак уочава у већој мери у епизодама друге и треће сезоне. Међутим, мишљења смо да се, ипак, упркос чињеници да лик Васо представља еманциповану младу жену, у наведеној серији могу срести и стереотипи према женама који су наведени у претходном делу рада. Подаци да се њен лик, односно женски говор повезује са немогућношћу суздржавања емоција, фреквентнијом употребом хипокористика и израженом несигурношћу, указују на чињеницу да је грчко друштво и даље у одређеној мери патријархално, те да су стереотипи саставни део његове свакодневице.

С тим у вези, треба имати у виду да медији и данас рефлектују социолингвистичку стварност, одражавајући притом и поједине језичке идеологије, те стереотипе карактеристичне за одређену друштвену заједницу. То неминовно покреће и тему у вези са равноправношћу полова у модерном друштву, али и указује на дијахронијско питање у вези са местом и улогом жене у друштвеној заједници. Мишљења смо да би било значајно спровести и даља истраживања на ову тему, базирана на компаративној анализи лингвистичког понашања протагонисткиња и протагониста серија и кинематографских остварења у Грчкој и у Србији, с циљем добијања увида у социолошку и социолингвистичку ситуацију на територијама ове две културно и историјски блиске земље.

Λιτεράτυρα

1. Ανδρουλάκης, Γ., Ξυδόπουλος Γ. (2008) *Γλωσσική Ανάπτυξη. Εισαγωγικά θέματα Γλωσσολογίας*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
2. Barmparousis, C., Sousanna Maria Nikolaou, S. M. (2014) Gender representations of students fifth and sixth grade elementary school and television series (soap operas). In: *Evaluation of Quality Assurance in HE Using SPSS*, Athens, Piraeus University of Applied Sciences, pp. 44–58.
3. Bergwall, V. (1999) Toward a Comprehensive Theory of Language and Gender. *Language in Society*. 28 (2), 273–293.
4. Butler, J. (1988) Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory. *Theatre Journal*. 40 (4), 519–531.
5. Gerbner, G., Gross, L., Jackson-Beeck, M., Jeffries-Fox, S., Signorielli, N. (1978) Cultural Indicators: Violence Profile No. 9. *Journal of Communication*. 28(3), 176–207.
6. Daalmans, S., Kleemans, M., Sadza, A. (2017) Gender representation on gender-targeted television channels: A comparison of female-and male-targeted TV channels in the Netherlands. *Sex roles*. 77(5), 366–378.
7. Eckert, P., McConnell-Ginet, S. (1992) Think Practically, Look Locally: Language and Gender as Community-Based Practice. *Annual Review of Anthropology*. 21, 461–490.
8. Eckert, P., McConnell-Ginet, S. (1999) New generalizations and explanations in language and gender research. *Language in society*. 28 (2), 185–201.
9. Eckert, P., McConnell-Ginet, S. (2003) *Language and Gender*. Cambridge, CUP.
10. Kartalou, A. (2000) Gender: Professional and class identities in Miss Director and Modern Cinderella. *Journal of Modern Greek Studies*. 18, 105–118.
11. Κανάκης, Κ. (2008) Γλώσσα, Αρσενικότητα και Σεξουαλικότητα στο Διαδίκτυο. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*. 28, 159–170.
12. Καφίρη, Κ. (2002) *Φύλο και Μ.Μ.Ε.: Μελέτη επισκόπησης*. Αθήνα, ΚΕΘΙ.
13. Κωστούλα-Μακράκη, Ν. (2001) *Γλώσσα και κοινωνία. Βασικές έννοιες*. Αθήνα, Μεταίχιμο.
14. Lakoff, R. (1973) Language and Woman's Place. *Language and Society*. 2 (1), 45–80.
15. Λαμπροπούλου, Σ. (2014) Κοινωνικό Φύλο: Μέθοδοι και Προσεγγίσεις. Στο: *Ανάλυση Λόγου-Θεωρία και εφαρμογές*. 399–438.
16. Mills, S. (2005) Gender and impoliteness. *Journal of Politeness Research*. 1, 263–280.
17. Πατσιούρα, Χ. (2021) *Η κατασκευή έμφυλων ταυτοτήτων μέσα από τηλεοπτικές σειρές. Διπλωματική εργασία*. Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών.
18. Παυλίδου, Θ.Σ. (2006) Γλώσσα-Γένος-Φύλο: Προβλήματα, Αναζητήσεις και Ελληνική Γλώσσα, Στο: *Γλώσσα-Γένος-Φύλο*. 10–31.
19. Рађеновић, А. (2012) Језик и род: како младићи говоре о девојкама?. *Анали Филолошког факултета*. 24, 315–331.
20. Soule, K. (2011) The What, When, Who, and Why of Nagging in Interpersonal Relationships. In: Galvin K. (ed.) *Making Connections*. New York, Oxford University Press, pp. 193–199.

21. Stamou, A., Maleskou, C. (2007) The representation of woman in Greek television: The case of television series. *The Social Sciences Tribune*. 13, 181–198.
22. Stamou, A., Maroniti, K., Dinas, K. (2012) Representing ‘traditional’ and ‘progressive’ women in Greek television: The role of ‘feminine’/‘masculine’ speech styles in the mediation of gender identity construction. *Women’s Studies International Forum*. 35 (1), 38–52.
23. Στάμου, Α., Δημοπούλου, Α. (2015) Κοινωνιογλωσσικές αναπαραστάσεις της κατασκευής του φύλου στον τηλεοπτικό λόγο: Η περίπτωση της σειράς *Εργαζόμενη Γυναίκα*. *Γλωσσολογία/Glossologia*. 23, 23–44.
24. Στάμου, Α., Τσώτου, Β. (2019) Γλωσσικά στερεότυπα σε κείμενα μαζικής κουλτούρας για παιδιά: Μια διαχρονική ανάλυση των γλωσσικών κωδικών σε ταινίες κινουμένων σχεδίων της Disney. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*. 12 (1), 95–133.
25. Tannen, D. (1990) Sex, Lies and Conversation. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1990/06/24/sex-lies-and-conversation/01cb17ba-1af7-4bf4-8a02-3d1b6c11648f/>.
26. Τσιπλάκου, Σ. (2015) Διδάσκοντας διάλεκτο σε ένα παιδαγωγικό πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού: η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της Κύπρου. Στο: *Η διδασκαλία των νεοελληνικών γλωσσικών ποικιλιών και διαλέκτων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. 187–210.
27. Τσοκαλίδου, Ρ. (2001) Γλώσσα και φύλο. Στο: *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη γλώσσα*. 1–3.
28. Filipović, J. (2009) Rodno osetljive jezičke politike: teorijske postavke i metodološki postupci. *Analiz Filološkog fakulteta*. 21, 109–117.
29. Filipović, J. (2018) *Moć reči: ogledi iz kritičke sociolingvistike*. Beograd, Zaduzbina Andrejević.
30. Φτερνιάτη, Α., Τσάμη, Β. Αρχάκης, Α. (2016) Τηλεοπτικές διαφημίσεις και γλωσσική ποικιλότητα: Προτάσεις κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας. Στο: *Προσχολική & Σχολική Εκπαίδευση*. 4 (1), 85–100.
31. Haas, A. (1979) Male and female spoken language differences: Stereotypes and evidence. *Psychological Bulletin*. 86 (3), 615–626.
32. Holmes, J. (1992) *An Introduction to Sociolinguistics*. London, Longman.
33. Holmes, J. (1997) Women, language and identity. *Journal of sociolinguistics*. 1 (2), 195–223.
34. Cameron, D. (2003) Gender Issues in Language Change. *Annual Review of Applied Linguistics*. 23, 187–201.
35. Coates, J. (1999) Women behaving badly: Female speakers backstage. *Journal of Sociolinguistics*. 3 (1), 65–80.

Maja G. Bačić Čosić
University of Belgrade
Faculty of Philology
Department of Modern Greek Studies

LANGUAGE AND GENDER – MALE AND FEMALE
LANGUAGE PATTERNS IN THE GREEK SERIES *MHN*
APXIZEIS THN MOYPMOYPA

Summary

Television is a dominant medium that can influence one's attitude and social ideologies formation since it reflects sociolinguistic reality and maintains language ideologies and existing social stereotypes. For that reason, we can mention so-called female and male language patterns and their main characteristics, which are to a great extent associated with social power, i.e. the role that an individual has in his social community or community of practice. This paper aims to examine whether the Greek media and more specifically, the Greek TV series promote so-called male and female language patterns, as well as social stereotypes directed towards women. In this paper, we analysed the linguistic behaviour of the protagonists of the Greek series *Μην αρχίζεις την μουρμούρα*. Qualitative non-experimental research based on the analysis of linguistic behaviour at the level of the characters' lexical choice, Vaso and Charis showed that their choice of language patterns is proportional to their social or professional status. In addition, we noticed the presence of certain social stereotypes, while it is evident that the use of stereotypical-female language patterns is associated with a hierarchically lower social position.

► **Key words:** language, gender, stereotypes, media, modern Greek language.

References

1. Androulakis, G., Xydopoulos, G. (2008) *Glossiki Anaptyxi. Eisagogika themata Glossologias*. Patras, Hellenic Open University.
2. Barmparousis, C., Sousanna Maria Nikolaou, S. M. (2014) Gender representations of students fifth and sixth grade elementary school and television series (soap operas). In: *Evaluation of Quality Assurance in HEI Using SPSS*, Athens, Piraeus University of Applied Sciences, pp. 44–58.
3. Bergwall, V. (1999) Toward a Comprehensive Theory of Language and Gender. *Language in Society*. 28 (2), 273–293.

4. Butler, J. (1988) Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory. *Theatre Journal*. 40 (4), 519–531.
5. Cameron, D. (2003) Gender Issues in Language Change. *Annual Review of Applied Linguistics*. 23, 187–201.
6. Canakis, C. (2008) Glossa, Arsenikotita kai Sexoualikotita sto Diadyktio. *Meletes gia tin elliniki glossa*. 28, 159–170.
7. Coates, J. (1999) Women behaving badly: Female speakers backstage. *Journal of Sociolinguistics*. 3 (1), 65–80.
8. Costoula-Makraki, N. (2001) *Glossa kai koinonia. Vasikes ennoies*. Athens, Metaihmio.
9. Daalmans, S., Kleemans, M., Sadza, A. (2017) Gender representation on gender-targeted television channels: A comparison of female-and male-targeted TV channels in the Netherlands. *Sex roles*. 77 (5), 366–378.
10. Eckert, P., McConnell-Ginet, S. (1992) Think Practically, Look Locally: Language and Gender as Community-Based Practice. *Annual Review of Anthropology*. 21, 461–490.
11. Eckert, P., McConnell-Ginet, S. (1999) New generalizations and explanations in language and gender research. *Language in society*. 28 (2), 185–201.
12. Eckert, P., McConnell-Ginet, S. (2003) *Language and Gender*. Cambridge, CUP.
13. Filipović, J. (2009) Rodno osetljive jezičke politike: teorijske postavke i metodološki postupci. *Anali Filološkog fakulteta*. 21, 109–117.
14. Filipović, J. (2018) *Moć reči: ogledi iz kritičke sociolingvistike*. Beograd, Zaduzbina Andrejević.
15. Fterniati, A., Tsami, V., Archakis, A. (2016) Tileoptikes diafimiseis kai glossiki poikilotita: Protaseis kritikis glossikis didaskalias. In: *Proscholiki & Scholiki Ekpaideysi* 4 (1), pp. 85–100.
16. Gerbner, G., Gross, L., Jackson-Beeck, M., Jeffries-Fox, S., Signorielli, N. (1978) Cultural Indicators: Violence Profile No. 9. *Journal of Communication*. 28 (3), 176–207.
17. Haas, A. (1979) Male and female spoken language differences: Stereotypes and evidence. *Psychological Bulletin*. 86(3), 615–626.
18. Holmes, J. (1992) *An Introduction to Sociolinguistics*. London: Longman.
19. Holmes, J. (1997) Women, language and identity. *Journal of sociolinguistics*. 1 (2), 195–223.
20. Kafiri, K. (2002) *Phylo kai MME.: Meleti episkopisis*. Athens: K.E.th.I.
21. Kartalou, A. (2000) Gender: Professional and class identities in Miss Director and Modern Cinderella. *Journal of Modern Greek Studies*. 18, 105–118.
22. Lakoff, R. (1973) Language and Woman's Place. *Language and Society*. 2(1), 45–80.
23. Lampropoulou, S (2014) Koinoniko Phylo: Methodoi kai Prosengiseis. In: *Analysi Logou-Theoria kai efarmoges*, pp. 399–438.
24. Mills, S. (2005) Gender and impoliteness. *Journal of Politeness Research*. 1, 263–280.
25. Patsioura, C (2021) I kataskeyi emphylyon taytotiton mesa apo tileoptikes seires. *H kataσκευή έμφυλων ταυτοτήτων μέσα από τηλεοπτικές σειρές*. Master's Thesis. Patras, University of Patras.

26. Pavlidou, Th-S. (2006) Glossa-Genos-Phylo: Provlimata, Anazitiseis kai Elliniki Glossa. In: *Glossa-Genos-Phylo*, pp. 10–31.
27. Rađenović, A. (2012) Jezik i rod: Kako mladići govore o devojkama?. *Anali Filološkog fakulteta*. 24, 315–331.
28. Soule, K. (2011) The What, When, Who, and Why of Nagging in Interpersonal Relationships. In: Galvin K. (ed.) *Making Connections*. New York, Oxford University Press, pp. 193–199.
29. Stamou, A., Maleskou, C. (2007) The representation of woman in Greek television: The case of television series. *The Social Sciences Tribune*. 13, 181–198.
30. Stamou, A., Maroniti, K., Dinas, K. (2012) Representing ‘traditional’ and ‘progressive’ women in Greek television: The role of ‘feminine’/‘masculine’ speech styles in the mediation of gender identity construction. *Women’s Studies International Forum*. 35 (1), 38–52.
31. Stamou, A., Dimopoulou, A. (2015) Koinonioglossologikes anaparastaseis tis kataskeyis tou phyloz ston tileoptiko logo: I periptosi tis seiras Ergazomeni Gynaika. *Glossologia*. 23, 23–44.
32. Stamou, A., Tsotou, V. (2019) Glossika stereotypa se keimena mazikis koulouras gia paidia: Mia diachroniki analysi ton glossikon kodikon se tainies kinoumenon shedion tis Disney. *Epistimoniki Epetirida Paidagogikou Tmimatou Nipiagogou Panepistimiou Ioanninon*. 12 (1), 95–133.
33. Tannen, D. (1990) Sex, Lies and Conversation. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1990/06/24/sex-lies-and-conversation/01cb17ba-1af7-4bf4-8a02-3d1b6c11648f/>.
34. Tsiplakou, S. (2015) Didaskontas dialekto se ena paidagogiko programma kritikou grammatismou; i ekpaideytiki metarrythmisi tis Kiprou. In: *I didaskalia ton neoellinikon glossikon poikilion kai dialekton stin prothovathmia kai deuterovathmia ekpaideysi: Theoritikes prosengiseis kai didaktikes efarmoges*, pp. 187–210.
35. Tsokalidou, R. (2001) Glossa kai phylo. In: *Encyclopaideios Odigos gia ti glossa*. 1–3.

Преузето: 17. 12. 2022.
Корекције: 3. 3. 2023.
Прихваћено: 7. 3. 2023.